

Role OSPOD při řešení a postihování el. násilí a kyberkriminality

Vzory rozhodnutí vydaných ve správním řízení

Karlovy Vary 26. 11. 2014

Ivana MATOUŠKOVÁ

Krajský úřad Kraje Vysočina, e-mail: matouskova.i@kr-vysocina.cz

Příspěvek se věnuje možnostem řešení kyberšikany prostřednictvím výchovných opatření upravených v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Upozorňuje na možné důsledky nezajištění dohledu nad dítětem ze strany rodiče. Daná opatření mohou být uložena obecním úřadem obce s rozšířenou působností ve správním řízení nebo soudem. Součástí příspěvku jsou vzory rozhodnutí o výchovném opatření vydaná obecním úřadem obce s rozšířenou působností.

Klíčová slova: *rodičovská odpovědnost, přestupek, výchovná opatření, napomenutí dítěte, dohled nad výchovou, omezení dítěte, správní řád, příkaz*

1. Okruh dětí, na které se sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) zaměřuje

Sociálně-právní ochrana dětí se zaměřuje na děti, jejichž rodiče

- dítě odmítají, zanedbávají, nevytvářejí svému dítěti důstojné prostředí, přiměřené hygienické podmínky, dítě ponechávají bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku a rozumové vyspělosti,
- požívají alkoholické nápoje či jiné látky vyvolávající závislost,
- opakovaně se dopouštějí trestné činnosti, vedou nebo navádějí dítě k jednání majícímu znaky trestného činu či přestupku,
- nedbají, aby dítě plnilo povinnou školní docházku a aby se na ni připravovalo, aby se připravovalo na své budoucí povolání a nevedlo zahálčivý život,
- zneužívají své dítě k fyzickým pracím nepřiměřeným jeho věku a stupni jeho tělesného a rozumového vývoje,

- dítě nepřiměřeně trestají, týrají, pohlavně zneužívají popřípadě důsledně nezakročí, aby tak nečinily třetí osoby,
- nemocnému dítěti nevyhledají včas lékařskou pomoc nebo odpírají poskytnutí potřebných léčebných úkonů, povinného očkování apod.,
- pro rozvrat partnerského soužití působí dítěti svými vzájemnými konflikty psychickou újmu,
- byli vystěhováni z bytu nebo jim vystěhování hrozí.

Sociálně-právní ochrana se dále zaměřuje na děti, které

- jsou předmětem soudního sporu,
- pobývají ve zdravotnickém či jiném zařízení a rodiče o ně neprojevují opravdový zájem, který by jako rodiče o ně projevovali, především jej pravidelně nenavštěvují, neplatí stanovenou úhradu za pobyt v zařízení, nevytvářejí si takové osobní poměry, aby dítě, které v zařízení pobývá z jiných než zdravotních důvodů, mohli převzít do své péče,
- se pokusily o sebevraždu,
- jsou zneužívány k žebrotě,
- **jsou šikanovány či šikanují své vrstevníky,**
- navštěvují bez doprovodu rodičů či jiných odpovědných osob pohostinství, herny a jiné prostory, v nichž se provozuje zábava pro dospělé,
- jsou vystaveny ohrožujícímu působení nevhodných společností svých vrstevníků nebo starších osob, popřípadě destruktivních náboženských skupin či sdružení (sekt),
- požívají alkoholické nápoje či jiné návykové látky, popř. jsou závislé na hracích automatech,
- jsou na útěku od rodičů nebo jiných zodpovědných osob či ze zařízení pro výkon ústavní výchovy,
- páchají trestnou činnost, dopouštějí se jednání majícího charakter přestupku,
- provozují prostituci.

Je zřejmé, že sociálně-právní ochrana se zaměřuje jak na nezletilé pachatele, tak na nezletilé oběti kyberšikany.

2. Základní principy soukromého práva

Základní principy soukromého práva upravená v § 3 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku (NOZ), je nutné respektovat také při užívání informačních technologií. Daná ustanovení by měla posilovat v osobách ohrožených šikanou či doimácím násilím vědomí, že mají zákonné právo bránit se a domáhat se pomoci:

(1) Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

(2) Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že

a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí...

V důvodové zprávě k tomuto ustanovení je uvedeno, že důraz na přirozené právo člověka brát se o vlastní štěstí neodpovídá jen běžně přijímané představě, že si každý člověk přeje být šťastný. Pojetí § 3 odst. 1 vychází z poznání, že svoboda člověka není samoučelná. Ve vztahu k soukromým záležitostem člověka má svůj cíl, kterým je osobní štěstí. Dle Aristotela vlastní štěstí motivuje člověka k soudržnosti, konání dobra a pomoci ostatním. Proto se respektuje, že každý může žít podle svého, neporušuje-li přitom práva jiných, a že každý může usilovat o vlastní štěstí podle libosti, nepůsobí-li to jiným bezdůvodnou újmu.

3. Rodičovská odpovědnost dle § 858 NOZ

Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Péče o dítě zahrnuje také dohled nad dítětem, to znamená, že rodiče by se měli zabývat tím, jakými aktivitami se zabývá jeho dítě a s jakými osobami je v kontaktu. V souvislosti s kyberšikanou může dítě figurovat v roli pachatele či oběti. Orgány činné v trestním řízení a OSPODy by se měly zabývat okolností, zda se rodiče nedopustili přestupku dle § 59 odst. 1 písm. g) zákona o SPOD tím, že ponechali dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti, popřípadě zdravotnímu stavu, a tím je vystavili nebezpečí vážné újmy na zdraví, nebo v důsledku toho dítě způsobilo újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoli nepatrnou. Za tento přestupek může být udělena pokuta do výše 50. 000 Kč.

4. Právo rodičů a dětí na pomoc

Dle § 9 odst. 1 zákona o SPOD má rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně-právní

ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, popřípadě pověřené osoby; tyto orgány v rozsahu své působnosti a pověřené osoby v rozsahu svého pověření jsou tuto pomoc povinny poskytnout. Orgány sociálně-právní ochrany mohou zprostředkovat odbornou pomoc. Na tyto orgány se tedy mohou obrátit rodiče dítěte, který je obětí kyberšikany.

Rovněž tak dítě má dle § 8 zákona o SPOD právo požádat orgány sociálně-právní ochrany a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotních služeb o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv; tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

V případě, že se bude dítě cítit poškozeno zneužíváním informačních technologií kýmkoliv (spolužákem, dospělým, neznámým člověkem), musí mu škola na jeho žádost pomoci. Dítě by mělo mít na paměti, že domáháním se pomoci využívá svého zákonného práva bojovat o své štěstí, nikoliv že žaluje.

5. Oznamovací povinnost dle zákona o SPOD:

Dle § 10 odst. 4 státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti, jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v [§ 6](#), a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to ten, kdo učinil oznámení podle věty první, požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v § 6 zákona o SPOD.

6. Preventivní činnost, poradenství a výchovná opatření OSPOD

OSPODy jsou povinny vyhodnocovat situaci dítěte, zpracovávat individuální plán ochrany dítěte, pořádat případové konference, poskytovat rodičům poradenství, být v kontaktu s dítětem, zjišťovat, v jakých poměrech dítě žije apod. V poradenství a ve zprostředkování pomoci rodičům a dítěti spočívá těžiště SPOD. Jestliže jsou tato preventivní opatření neúčinná, je OSPOD povinen přistoupit k využití výchovných opatření:

- Dle § 12 odst. 1 písm. a) zákona o SPOD obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče

a) nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc předtím doporučil.

- Dle § 13 odst. 1 zákona o SPOD vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností

a) napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě

b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti orgánu sociálně-právní ochrany, školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,

c) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo

d) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie; ustanovení [§ 12 odst. 1](#) tím není dotčeno.

OSPOD může k vydání výchovných opatření příkaz dle § 150 správního řádu.

Zákony:

1. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
2. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
3. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

příloha 1: příkaz o uložení povinnosti rodičům

příloha 2: příkaz o napomenutí dítěte

příloha 3: příkaz o stanovení dohledu nad dítětem a omezení dítěte

příloha 4: příkaz o omezení rodiče

PŘÍLOHA 1: VZOR PŘÍKAZU O ULOŽENÍ POVINNOSTI RODIČŮM

Městský úřad, odbor, jako věcně a místě příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezl. Pavlovi Matouškovi, nar., bytem, vydává dle § 150 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a dle § 12 odst. 1 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o SPOD“), tento

p ř í k a z:

Rodičům nezl. Pavlovi Matouška, matce.....nar....., bytem....., a otci, nar....., bytem....., žáka ZŠ v, se ukládá povinnost využít odbornou poradenskou pomoc Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) se sídlem na ul....., Jihlava. Rodičům se ukládá, aby nejpozději do 5 dnů od doručení tohoto příkazu poradnu kontaktovali osobně či telefonicky na tel. čísleza účelem vyšetření dítěte a poskytnutí poradenství a aby s tímto zařízením spolupracovali po nezbytně nutnou dobu.

Odůvodnění:

Dle § 12 odst. 1 písm. a) zákona o SPOD obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče ji dítěti nezajistili, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností ji rodičům předtím doporučil.

Nezl. Pavel Matoušek dle zprávy školy vykazuje výchovné problémy. Opakovaně se dopouští happy slappingu, krádeže identity apod. Práce na počítači zabírá veškerý volný čas chlapce, který rezignoval na mimoškolní sportovní a umělecké aktivity. Dokonce začal zanedbávat povinnou školní docházku.a má 4 hodiny neomluvené absence.

Rodiče nereagovali na opakované doporučení školy ani orgánu sociálně-právní ochrany dětí, aby se dostavili s dítětem do PPP k psychologickému vyšetření, které je nezbytné pro změnu chování Pavla a nastavení optimálního výchovného procesu.

Městský úřad..... je proto nucen vydat tento příkaz, který bude dle § 12 odst. 4 zákona o SPOD zrušen, splní-li svůj účel. Jestliže dané opatření nesplní svůj účel, městský úřad příkaz rovněž zruší, avšak dle § 12 odst. 4 písm. b) může rozhodnout o uložení výchovného opatření dle § 13 zákona o SPOD nebo zvolit jiné vhodné opatření sociálně-právní ochrany.

Poučení:

Dle § 150 odst. 3 správního řádu lze proti tomuto příkazu lze podat ve lhůtě 8 dnů ode dne oznámení příkazu odpor u správního orgánu, který příkaz vydal. Podáním odporu se příkaz ruší a pokračuje správní řízení o vydání rozhodnutí ve věci. Příkaz, proti němuž nebyl podán odpor, se stává pravomocným a vykonatelným rozhodnutím.

PŘÍLOHA 2: VZOR PŘÍKAZU O NAPOMENUTÍ

PŘÍKAZ

Městský úřad, odbor, jako věcně a místě příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezl. Pavlovi....., nar., bytem.....zastoupenému matkou.....bytem tamtéž a otcem....., bytem tamtéž, vydává dle § 150 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a dle § 13 odst. 1 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o SPOD“), tento

p ř í k a z:

Nezl. Pavlovi.....se uděluje n a p o m e n u t í za nevhodné chování - kyberšikanu formou tzv. happy slappingu.

Odůvodnění:

Nezl. Pavel plní povinnou školní docházku, navštěvuje 8. třídu. Základní škola.... oznámila orgánu sociálně-právní ochrany, že Pavel fyzicky napadl mladšího žáka jiné školy, útok natočil a video umístil na svůj facebook. Obě školy provedly základní šetření, napadený spolužák útok potvrdil. Nezl. Pavel se k činu přiznal a video ze svého facebooku odstranil. Základní škola chlapci neudělila výchovné opatření, protože napadení proběhlo v době po ukončení školní výuky a mimo budovu školy.

Orgán sociálně-právní ochrany považuje chování Pavla za závažné porušení zásad slušného chování, protože svým jednáním napadenému dítěti záměrně fyzicky ublížil, aby jej později zesměšnil.

Z uvedeného důvodu se nezl. Pavlovi uděluje napomenutí. Toto opatření by mělo vést k tomu, aby si chlapec uvědomil zodpovědnost za své jednání. V případě, že bude v podobné činnosti pokračovat, bude nutné přistoupit k přísnějším opatřením.

Poučení:

Dle § 150 odst. 3 správního řádu lze proti tomuto příkazu lze podat ve lhůtě 8 dnů ode dne oznámení příkazu odpor u správního orgánu, který příkaz vydal. Podáním odporu se příkaz ruší a pokračuje správní řízení o vydání rozhodnutí ve věci. Příkaz, proti němuž nebyl podán odpor, se stává pravomocným a vykonatelným rozhodnutím.

PŘÍLOHA 3: VZOR PŘÍKAZU O STANOVENÍ DOHLEDU A OMEZENÍ

PŘÍKAZ

Městský úřad, odbor, jako věcně a místě příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezl. Pavlovi....., nar., bytem.....zastoupenému matkou.....bytem tamtéž a otcem....., bytem tamtéž, vydává dle § 150 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a dle § 13 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o SPOD“), tento

příkaz:

1. Nad nezl. Pavlemse stanovuje d o h l e d, který bude prováděn za součinnosti školy.
2. Nezl. Pavlovi se ukládá o m e z e n í spočívající v zákazu zveřejňování fotografií cizích osob, videí a další obrazové dokumentace na internetu, ledaže by si k takovému zveřejnění vyžádal souhlas dotčených osob v souladu s § 85 občanského zákoníku.

Odůvodnění:

Nezl. Pavlovi bylo uděleno napomenutí příkazem č. j. ze dne za to, že fyzicky napadl mladšího žáka jiné školy, útok natočil a video umístil na svůj facebook. Udělené napomenutí mělo vést k tomu, aby si chlapec uvědomil zodpovědnost za své jednání. Současně byl upozorněn, že v případě pokračování v dané činnosti bude přistoupeno k přísnějším opatřením.

Jak vyplývá z dokumentace zaslané školou, chlapec se nadále dopouští tzv. happy slappingu. Jednou provokoval spolužáka, jednou učitele, jejich rekce zaznamenal na mobil a uveřejnil na svém facebooku.

Na základě těchto zjištění městský úřad stanovil nad Pavlem dohled a uložil mu omezení, jímž se mu daná činnost zakazuje, protože zasahuje do cti, důstojnosti a soukromí dotčených osob.

Dodržování omezení bude sledováno v rámci dohledu, který bude vykonáván ve spolupráci se školou. Porušení zákazu by bylo možné považovat za maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 337 trestního zákoníku, které by bylo řešeno dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Městský úřad..... je nucen vydat tento příkaz, který bude dle § 12 odst. 4 zákona o SPOD zrušen, splní-li svůj účel. Jestliže dané opatření nesplní svůj účel, městský úřad příkaz rovněž zruší, avšak dle § 12 odst. 4 písm. b) může rozhodnout o uložení výchovného opatření dle § 13 zákona o SPOD nebo zvolit jiné vhodné opatření sociálně-právní ochrany.

Poučení:

Dle § 150 odst. 3 správního řádu lze proti tomuto příkazu lze podat ve lhůtě 8 dnů ode dne oznámení příkazu odpor u správního orgánu, který příkaz vydal. Podáním odporu se příkaz ruší a pokračuje správní řízení o vydání rozhodnutí ve věci. Příkaz, proti němuž nebyl podán odpor, se stává pravomocným a vykonatelným rozhodnutím.

PŘÍLOHA 4: VZOR PŘÍKAZU O OMEZENÍ RODIČŮ

PŘÍKAZ

Městský úřad, odbor, jako věcně a místě příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezl. Davidovi....., nar., bytem, , vydává dle § 150 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a dle § 13 odst. 1 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o SPOD“), tento

p ř í k a z:

Matce.....nar....., bytem....., a otci, nar....., bytem.....se ukládá o m e z e n í spočívající v zákazu

- zasílání vzájemné elektronické komunikace v kopii nezl. Davidovi,
- zveřejňování informací týkajících se soudního jednání ve věci úpravy poměrů syna Davida na internetu.

Odůvodnění:

Znalecký posudek potvrdil, že nezl. David je stigmatizován jednáním rodičů, kteří na facebooku zveřejňují údaje ze soudního jednání. Dále je David vystaven negativním výrokům jednoho rodiče vůči druhému, protože rodiče mu posílají vzájemnou korespondenci v kopii na vědomí. Vzhledem k tomu, že rodiče nereagovali na doporučení odborníků, ukládá se jim toto omezení. Rodiče by si měli uvědomit, že mají rozhodující úlohu ve výchově chlapce, jemuž mají být příkladem ve smyslu § 884 NOZ. Dále dle § 889 NOZ, rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič, se musejí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje.

Městský úřad..... je nucen vydat tento příkaz, který bude dle § 12 odst. 4 zákona o SPOD zrušen, splní-li svůj účel. Jestliže dané opatření nesplní svůj účel, městský úřad příkaz rovněž zruší, avšak dle § 12 odst. 4 písm. b) může rozhodnout o uložení výchovného opatření dle § 13 zákona o SPOD nebo zvolit jiné vhodné opatření sociálně-právní ochrany.

Poučení:

Dle § 150 odst. 3 správního řádu lze proti tomuto příkazu lze podat ve lhůtě 8 dnů ode dne oznámení příkazu odpor u správního orgánu, který příkaz vydal. Podáním odporu se příkaz ruší a pokračuje správní řízení o vydání rozhodnutí ve věci. Příkaz, proti němuž nebyl podán odpor, se stává pravomocným a vykonatelným rozhodnutím.

Další vzory výroků a odůvodnění

1. p ř í k a z:

Nezl. Pavlovi.....se uděluje n a p o m e n u t í za nevhodné chování - kyberšikanu formou tzv. krádeže identity.

Odůvodnění:

Nezl. Pavel plní povinnou školní docházku, navštěvuje 8. třídu. Základní škola..... oznámila orgánu sociálně-právní ochrany, že Pavel byl obviněn z krádeže identity. Odcizil heslo mladšímu žákovi z jiné školy a pod jeho identitou se pohyboval na internetu.

2. p ř í k a z:

Nezl. Pavlovi.....se uděluje n a p o m e n u t í za nevhodné chování – kyberšikanu, formou tzv. kyberstalkingu.

Odůvodnění:

Nezl. Pavel plní povinnou školní docházku, navštěvuje 8. třídu. Základní škola..... oznámila orgánu sociálně-právní ochrany, že Pavel se dopouští kyberstalkingu. Neustále zasílá e-maily, zprávy na sociálních sítích a sms mladšímu spolužákovi z jiné školy.

3. p ř í k a z:

1. Nad nezl. Pavlemse stanovuje d o h l e d, který bude prováděn za součinnosti školy.
2. Nezl. Pavlovi se ukládá o m e z e n í spočívající v zákazu vystupování pod jinou identitou na internetu.

Odůvodnění:

Nezl. Pavlovi bylo uděleno napomenutí příkazem č. j. ze dne za to, že ukradl identitu mladšímu žákovi jiné školy. Udělené napomenutí mělo vést k tomu, aby si chlapec uvědomil zodpovědnost za své jednání. Současně byl upozorněn, že v případě pokračování v dané činnosti bude přistoupeno k přísnějším opatřením.

Jak vyplývá z dokumentace zaslané školou, chlapec se nadále dopouští krádeží identit svých spolužáků a dokonce i učitelů.

Na základě těchto zjištění městský úřad stanovil nad Pavlem dohled a uložil mu omezení, jímž se mu daná činnost zakazuje, protože zasahuje do cti, důstojnosti a soukromí dotčených osob.